

Terminologia i esport

El Diccionari general de l'esport

JOAN REBAGLIATO I JORDI BOVER
TERMCAT Centre de Terminologia

Jordi Bover és llicenciat

en Filologia Catalana per la Universitat de Barcelona. Des de l'any 2001 és responsable de l'Àrea de Recerca Sectorial del TERMCAT, encarregada de la producció de recursos terminològics. Abans havia estat, durant set anys, el secretari del Consell Supervisor del TERMCAT, organisme que s'ocupa de la normalització de neologismes terminològics en català.

Joan Rebagliato és llicenciat

en Filologia Catalana per la Universitat de Barcelona. Des de l'any 2008 treballa a l'Àrea de Gestió Terminològica i de la Informació del TERMCAT per garantir la qualitat metodològica i lingüística de les dades terminològiques, després de quatre anys a l'Àrea de Recerca Sectorial. És autor del llibre del TERMCAT *La definició terminològica* (2009) i actualment treballa en un llibre sobre l'elaboració dels diccionaris terminològics.

1 Orígens

La història del *Diccionari general de l'esport* del TERMCAT, aparegut recentment arran de l'època dels Jocs Olímpics de Barcelona del 1992, amb motiu dels quals el TERMCAT va publicar una col·lecció de vint-i-nou diccionaris d'esports: un diccionari per a cada esport de competició o exhibició en aquells jocs i un diccionari dedicat a la terminologia del món olímpic. En els anys següents, el TERMCAT va continuar elaborant terminologia d'aquest àmbit, amb obres com ara el *Diccionari de rugbi* (1995) i el *Diccionari de la neu* (2001).

Justament arran d'aquesta última publicació, el TERMCAT es va plantejar com a continuació lògica l'elaboració d'un únic diccionari que recollís el màxim nombre possible d'esports. Tanmateix, no n'hi havia prou amb la inclusió de tots els termes ja elaborats en un sol volum, sinó que també calia elaborar la terminologia dels esports no olímpics (finalment, més d'una trentena), homogeneïtzar la informació existent, ja que un grapat de termes (*pilota*, *àrbitre*, etc.) es repeteixen amb poques variacions en diversos diccionaris olímpics, i actualitzar les dades que haguessin pogut quedar obsoletes.

2 Elaboració

Després de nou anys de feina, les tasques de completió, harmonització i actualització han conclòs. Aquesta primavera, doncs, ha sortit a la llum el *Diccionari general de l'esport*, que inclou 13.211 denominacions catalanes corresponents a 10.972 conceptes, els quals estan etiquetats temàticament i contenen els equivalents en castellà, francès i anglès i també una definició.

Convé destacar que en l'elaboració d'aquest diccionari han treballat uns dos-cents cinquanta especialistes de tot el domini de la llengua catalana, sovint vinculats a federacions, que s'han encarregat de revisar i actualit-

TERMINÀLIA 1 (2010): 48-51

DOI: 10.2436/20.2503.01.12 · ISSN: 2013-6692

zar les dades dels seus esports. Així, hi han col·laborat quasi totes les federacions de Catalunya i d'Andorra i, de manera menys sistemàtica, també de les Illes Balears i del País Valencià. A banda dels esports més practicats, abundantment representats, s'ha volgut prestar una atenció especial a esports molt lligats a determi-

nats territoris del nostre àmbit (com ara les bitlles catalanes a Catalunya, el trot enganxat a les Illes Balears, la pilota valenciana al País Valencià i el rugbi a la Catalunya del Nord), amb l'objectiu de contribuir a normalitzar-los i difondre'ls.

Arbre de camp del Diccionari general de l'esport:

Esport (conceptes generals)	Esports de pilota
Atletisme	Basquetbol
Caça, pesca i tir	Beisbol
Caça	Billar
Pesca	Bitlles
Pesca submarina	Bitlles catalanes
Tir	Bowling
Dards	Botxes
Tir al vol	Corfbol
Tir amb arc	Esports de raqueta
Tir amb fona	Bàdminton
Tir olímpic	Esquaix
Ciclisme	Pàdel
Cursa d'orientació	Raquetbol
Escacs	Tennis
Espeleologia	Tennis de taula
Esports aeris	Futbol
Aerostació	Futbol americà
Paracaigudisme	Golf
Vol amb motor	Handbol
Vol lliure	Hoquei
Esports aquàtics	Hoquei sobre gel
Natació	Hoquei sobre herba
Natació sincronitzada	Hoquei sobre patins
Salts	Petanca
Salvament aquàtic	Pilota
Submarinisme	Pilota basca
Waterpolo	Pilota valenciana
Esports d'aventura	Rugbi
Esports d'hivern	Voleibol
Esquí	Esports nàutics
Esquí alpí	Esquí nàutic
Esquí artístic i acrobàtic	Motonàutica
Esquí de muntanya	Piragüisme
Esquí de telemarc	Surf
Esquí nòrdic	Rem
Múixing i pulca	Vela
Patinatge sobre gel	Gimnàstica
Patinatge artístic sobre gel	Musculació
Raquetes de neu	Halterofília
Surf de neu	Hípica
Esports de combat	Curses de cavalls
Boxa	Polo
Esgrima	Muntanyisme
Lluita	Patinatge sobre rodes
Judo	Patinatge artístic sobre rodes
Karate	Patinatge de velocitat sobre rodes
Taekwondo	Pentatló modern
Esports de motor	Medicina de l'esport
Automobilisme	
Motociclisme	

3 Selecció de nomenclatura

Tal com hem avançat, la nomenclatura del diccionari té una procedència doble: d'una banda, el corpus constituït pels diccionaris d'esports del TERMCAT; de l'altra, un corpus dels esports fins ara no treballats, format bàsicament per reglaments esportius i dades aportades pels especialistes.

Com a norma general, en la nomenclatura s'han volgut prioritzar els valors de pertinència i especificitat. Això ha fet que en quedessin fora diversos grups de termes: el lèxic utilitzat com a recurs estilístic, sobretot en el llenguatge periodístic (un exemple paradigmàtic és el món del futbol, amb expressions com ara *tirar-se a la piscina*); verbs construïts sobre la mateixa base lèxica que un nom ja recollit (en rugbi, hi ha *introducció*, però no *introduir*); noms propis d'esportistes i institucions; lèxic no estrictament lligat a la pràctica esportiva (*soci*, *travesses*), i lèxic no bàsic de la medicina esportiva, la mecànica i les ciències físiques.

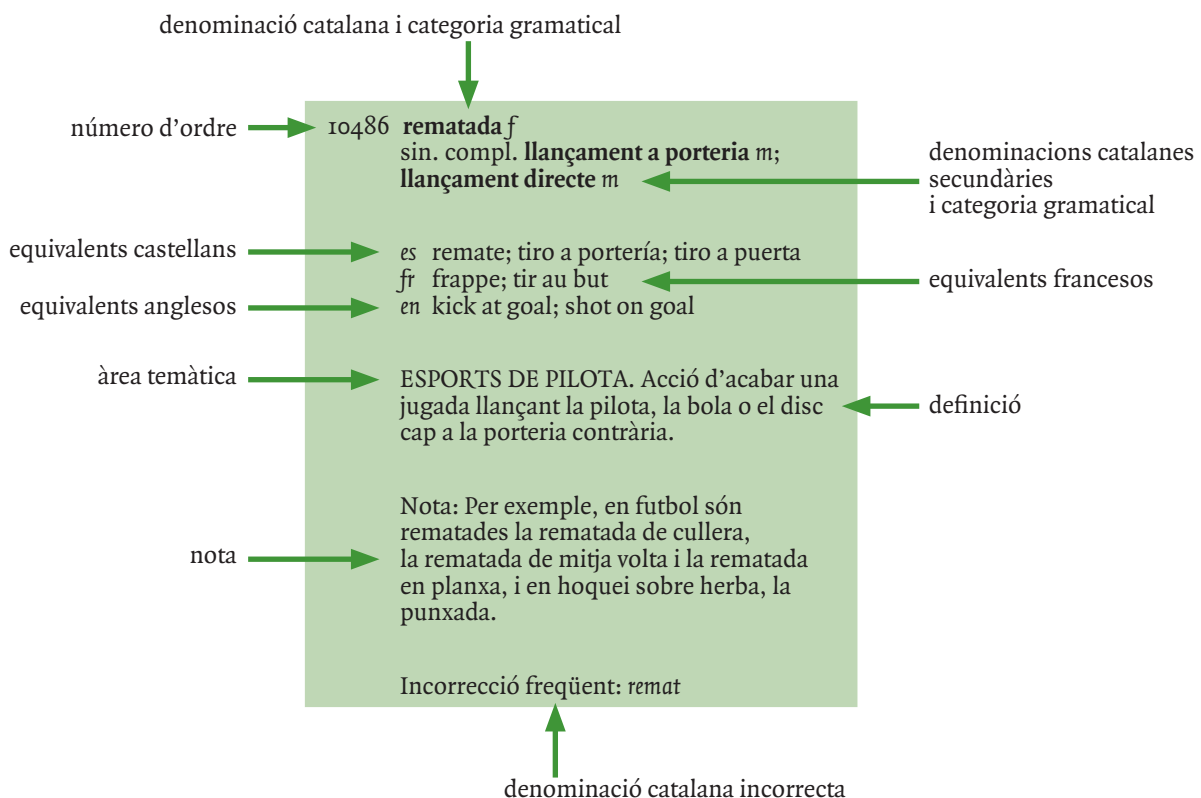
4 Macroestructura i microestructura

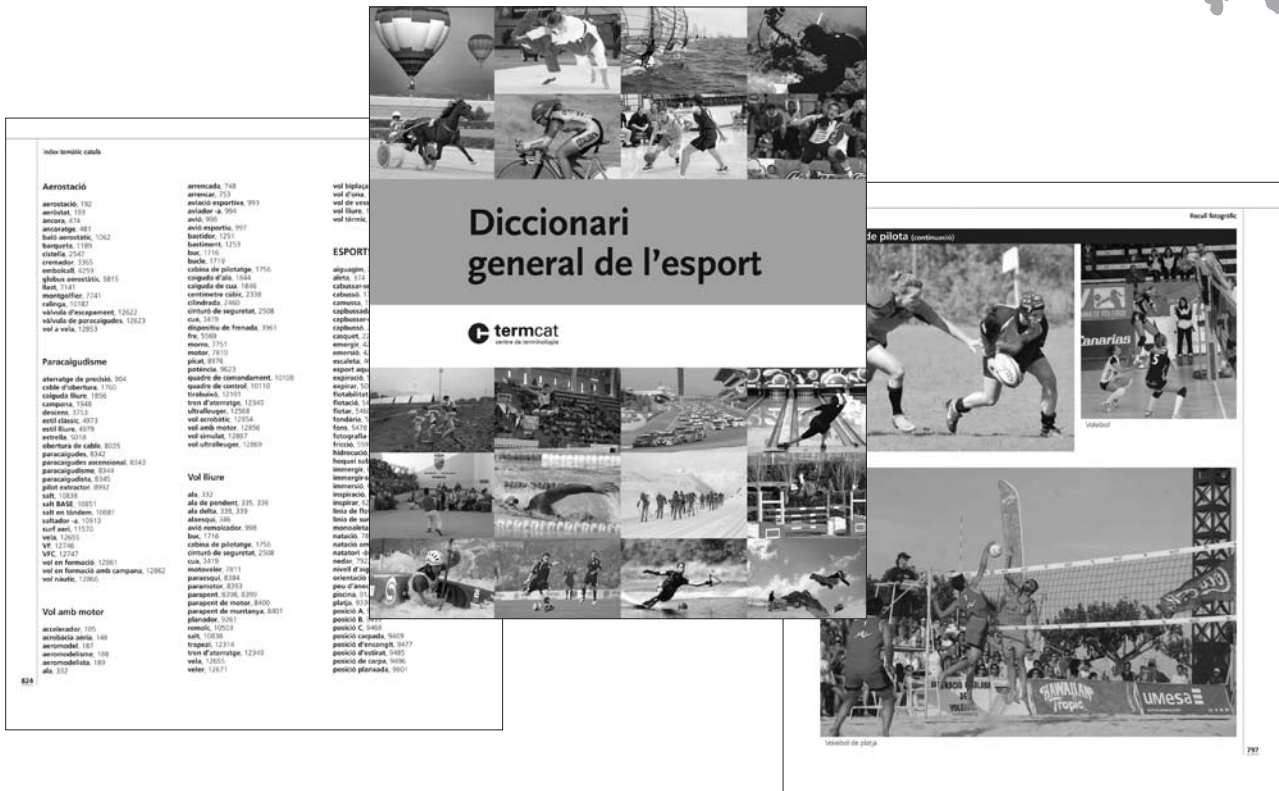
Pel que fa a la macroestructura, aquest diccionari afegeix elements nous als habituals en les obres del TERMCAT (és a dir, introducció, arbre de camp, taula

d'abreviacions, cos del diccionari, índexs d'equivalents i bibliografia). Concretament, també hi ha un annex amb la versió catalana de la classificació internacional de lesions esportives Orchard, un recull de fotografies que il·lustra tots els esports recollits en l'arbre de camp i un índex temàtic que agrupa les denominacions catalanes corresponents a cadascun dels esports.

Pel que fa a la microestructura, l'homogeneïtzació de les informacions ha obligat a prescindir de divergències de detall en les definicions, sovint recollides en l'apartat de les notes. Només s'hi han mantingut com a homògrafs, doncs, els termes que presentaven diferències conceptuals de base, els quals s'han ordenat seguint criteris semàntics d'extensió. Una altra conseqüència de fusionar termes conceptualment equivalents corresponents a esports diferents és la presència de sinònims vàlids només per a alguns dels esports en què s'utilitza aquell concepte; aquests casos s'han resolt restringint l'abast de la denominació amb el nom de l'esport al qual correspon. (Per exemple, la denominació principal *empunyadura* té com a sinònims complementaris, entre d'altres, *creueta* [PIRAGÜISME] i *galló* [REM], en què el text en versaleta n'indica l'àmbit d'aplicació.)

Mostra de l'estructura d'un article del Diccionari general de l'esport:

5 Normalització

En un àmbit tan popular en la societat catalana com és l'esport, sembla clar que un diccionari sobre aquesta matèria pot tenir un paper destacat en la normalització de la terminologia. Amb aquesta voluntat, s'ha tingut una cura especial en la fixació de les denominacions catalanes. Així, ben bé unes mil cinc-cents fitxes han estat estudiades i establertes pel Consell Supervisor del TERMCAT, que és un òrgan permanent amb representants de l'Institut d'Estudis Catalans, del TERMCAT i de l'àmbit tècnic i científic que es pronuncia quinzenalment sobre termes que presenten dificultats lingüístiques o conceptuals. En són exemples les denominacions *cercapromeses* (enfront del castellà *ojeador*), *triplet*, amb el sinònim *hat-trick*, o *virolla* (per *trompo*).

En uns quants casos, a més, ha estat convenient convocar sessions de normalització per a estudiar, amb diversos especialistes, un grup nombrós de termes d'un mateix esport (per exemple, se n'han fet de patinatge sobre gel, golf i futbol americà).

El *Diccionari general de l'esport*, en resum, completa l'aproximació terminològica del TERMCAT al món de l'esport iniciada divuit anys enrere, amb aquella fita olímpica que tant va significar per a Barcelona i per a Catalunya. La completa, doncs, però no la tanca, perquè cap àmbit terminològic no es pot considerar mai del tot fixat, ni conceptualment ni lingüísticament. I menys encara un àmbit tan innovador en la pràctica, el material i el lèxic com és l'esportiu. És l'hora, a partir d'ara, d'anar-lo completant i revisant amb l'ajuda dels usuaris. 🌸